



PEDAGOGIK KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH KLASTERLI TA'LIM ASOSI SIFATIDA

**Yabbarbergenova Shadigul
Tilovmuratova Muborak
Jumabaeva Elvira**

*Qoraqalpog'iston Respublikasi Nukus shahar 1-sonli kasb-hunar maktabi
o'qituvchilari*

Annotatsiya. *Ushbu tezis mavzusiga murojaat qilish pedagog - kadrlar tayyorlash tizimining samaradorligini oshirish maqsadida bundan manfaatdor bo'lgan tomonlarning sa'yi-harakatlarini integratsiyalashning tashkiliy shakli sifatidagi afzalliklarini yanada asoslash zarurati bilan izohlanadi.*

Kalit so'zlar: *ta'lim klasteri, modernizatsiya, kompetensiya, pedagogik – kasbiy kompetensiya, innovatsiya, nostandartlik.*

KIRISH

Respublikamizda fan, ta'lim va ishlab chiqarish integratsiyasiga mos ravishda umumiy o'rta ta'lim muassasalarida o'quvchi shaxsining kompetensiyaviy imkoniyatlarini kasbga yo'naltirish orqali yanada takomillashtirish, kompetentli kadrlarning innovatsion faoliyati asosida "bilim fanga: fan ishlab chiqarishga" tamoyilini amalga oshirishda integratsion yondashuv imkoniyatlaridan samarali foydalanish zarurati kuchaymoqda. Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish maqsadida "ta'lim mazmuni va sifatini oshirish, raqobatbardosh, yuqori bilim va ko'nikmalarga ega oliy ma'lumotli pedagoglar tayyorlashda samarador bo'lgan pedagogik ta'lim innovatsion klasterlarini joriy qilish"[1] mexanizmlari yanada takomillashtirilmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Mamlakatimizda pedagogik ta'lim klasterining ilmiy-nazariy asoslari, undagi uzluksizlik, uzviylik va izchillik va boshqa tamoyillari, uning innovatsion modeli hamda uni amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari G.I.Muxamedov[3], Sh.Q.Mardonov[4], U.N.Xodjamqulov[5], Sh.I.Botirova[6], N.M.Koshanova[7], G.N.Sharipova[8] va boshqalarning ishlarida muayyan darajada yoritilgan. Shuningdek, pedagoglar kasbiy xislatlarini rivojlantiruvchi omillar, xususan, o'qituvchi kasbiy faoliyatining psixologik muammolari bo'yicha tadqiqotlar A.I.Rasulov, A.M.Jabborov, D.G.Muxamedova, Yu.M.Asadov; bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy tayyorlash va tarbiyalash masalalari Sh.X.Abdullaeva, G.M.Maxmutova, N.S.Saidahmedov, A.G.Morozov, B.X.Raximov, N.D.Shodiev, O'.Q.Tolipov, N.N.Azizxodjaeva, Yu.A.Axrarov, L.M.Mitina, R.H.Jo'raev, B.R.Djuraeva, J.G'.Yo'ldoshev, A.N.Markova, U.N.Nishanaliev kabi olimlar tomonidan amalga oshirilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI VA EMPIRIK TAHLIL



Mamlakatimizda pedagogik ta'lim klasteri doirasida shu vaqtgacha bo'lgan ishlarda ta'lim klasterining nazariy va ilmiy asoslashga, uning sub'ektlarini belgilashga, ularning alohida va integratsion faoliyatini izohlashga, amaliy jarayonlar uchun "laboratoriya"lar tashkil qilishga hamda loyihalarni joriy etishga katta ahamiyat berildi. Olib borilgan izlanishlarning asosiy ahamiyati ta'lim turlari va mazmuni integratsiyasi asosida tashkil qilingan ta'lim klasteri tuzilmasida ijtimoiy buyurtmaning belgilash orqali uning pedagogik tizimini takomillashtirilganligi bo'ldi. Tadqiqotlarda ta'kidlaganidek, ijtimoiy buyurtma ta'lim klasterini tashkil qilish va rivojlantirishning asosiy vektori hisoblanadi. Mintaqaviy ta'lim klasterlarida eng asosiy ijtimoiy buyurtma pedagogik-kasbiy kompetentlikka ega kadrlar tayyorlash sanaladi.

Mamlakat iqtisodiyotida mexnat bozorlari rivojlanib borayotgan bir vaqtda ijtimoiy- iqtisodiy sharoitlarga mos ravishda zaruriy kompetensiyalarni tezkor egallashga hamda ularni zamon va vaqt makoniga mos ravishda takomillashtirib turishga qodir mutaxassislarini tayyorlashni talab qiladi. Ta'lim o'zgaruvchan jarayon, u globallashtirish darajasiga muvofiq takomillashtirilishi lozim, bu albatta, ta'lim jarayoni sub'ektlarining turli darajadagi ijtimoiy-iqtisodiy modernizatsiyasi va mobilligi bilan amalga oshiriladi. Mamlakat taraqqiyoti har jihatdan ta'limga, ayniqsa ta'lim berish tizimining doimiy tizimli ravishda isloh qilinishiga bog'liq. Bu jarayonda insonning butun umri davomida ta'lim olishi tamoyili ustuvor ahamiyatga ega. Pedagogik ta'lim klasterining tadqiqini davomi sifatida biz endi ta'lim klasteridagi ishtirokchilarning tarkibi, ta'lim muassasalarining asosiy rovidan ko'ra uning faoliyati natijasi bo'lgan ijtimoiy buyurtma, ya'ni bo'lajak pedagog-o'qituvchini kompetensiyalarini rivojlantirish orqali mamlakat taraqqiyotini oshirishga katta e'tibor qaratish lozim.

Bo'lajak mutaxassislar tayyorlash tizimining mintaqaviy klasterlarini tashkil qilish orqali biz mintaqaning ijtimoiy va iqtisodiy ehtiyojlariga mos pedagog-kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirishga xarakat qilamiz. Ta'lim klasteri tamoyillarining imkoniyatlari bu tizim faoliyatiga katta hissa qo'shadi.

Ta'lim klasteri ta'lim muassasalarining ma'lum bir guruhga (pedagog-kadrlar tayyorlash) faqatgina mexanik integratsiyasini emas, ularning bir biriga bog'liqligi va o'zaro ta'sirlarini ham ko'rsatadi. Bu esa, ta'lim klasteri qismlarining (ob'ektlar, sub'ektlar, jarayonlar) sifatli ravishda alohida va bir butun holda o'zgarishiga olib keladi, uning tizimli ishlashi natijasida innovatsion kompetentli pedagog - kadr tayyorlanadi.

Mintaqaviy ta'lim klasterida ta'lim jarayonidagi "bilimga oid paradigma"ni "kompetentlikka oid paradigma" bilan almashtirish talab etiladi. Bunda ta'limni kompetentli yondashuv holatiga yanada muvofiqlashtirish, ta'lim oluvchining "menga o'rgatishyapti, o'qituvchi biladi", pozitsiyasini "men o'rganyapman, o'qituvchi menga yordam berishi mumkin" pozitsiyasiga o'zgartirish maqsadga muvofiq. Bilimga oid paradigmda insonni ta'limda resurs sifatida ko'rib chiqadi, kompetentlikka oid paradigmda esa insonni ta'limning asosiy maqsadi sifatida ko'rish bilan



ahamiyatlidir. "Bir kun asqotishi mumkin" deya g'amlab qo'yiladigan bilimlar bo'lajak "pedagogik - kasbiy faoliyatni modellashtiruvchi" bilimlarni egallashga almashtiriladi. Talabani qanday qilib bo'lsada tez "ijtimoiylashuvga o'rgatish" emas, "ijtimoiylashuvda individuallikni saqlash va rivojlantirishga o'rgatish"ga e'tibor qaratiladi.

Ushbu muammoni hal qilish uchun alohida strategiya zarur bo'lib, u quyidagilarni nazardatutadi:

- mutaxassislarni tayyorlashda barcha fanlarning yaxlitligi, uzluksizligi va izchil aloqadorligi;
- kasbiy faoliyatni modellashtiruvchi, taqlid qiluvchi yoki aks ettiruvchi vazifalarni hal qilish o'quv fanlari va o'qitish vositalarini ularning kasbiy tayyorgarligiga muvofiq aks ettirish mmkin;
- amaliyotining barcha bosqichlarida talabalarni uzluksiz faol kasbiy faoliyatga singdirish.
- Bunda quyidagi maqsadlar qo'yiladi:
- global darajada - shaxs o'zi va jamiyat uchun zarur qobiliyatlarini rivojlantirishi; uni ijtimoiy-qadriyatli faollikka jalb qilish; mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini ta'minlash ;
- fan darajasida – kasbiy kompetentlikni loyihaviy, pedagogik- texnologik, tashkiliy - boshqaruv va ilmiy – tadqiqot kabi tarkibiy qismlarini shakllantirish[9].

Kompetentli o'qituvchi ijodiy va ilmiy pedagogik faoliyatsiz yashay olmaydi, demak bo'lajak o'qituvchida kasbiy kompetentlikni shakllantirish jamiyat uchun yuqori natijalarni kafolatlaydi.

XULOSA VA MUNOZARA

Ta'lim klasterining modernizatsion qiyofasi unda turli ta'lim xizmatlarining mavjudligidadir, shu munosabat bilan biz pedagog - kadrlar tayyorlashga qaratilgan mintaqaviy ta'lim klasterida ta'lim xizmatlarini oshirishimiz, bu xizmatlardagi metodikalarni takomillashtirishimiz lozim. Takomillashtirilgan metodikalar bo'lajak o'qituvchining kelajakdagi kasbiy faoliyatini tasvirlab beruvchi asosiy bloklardan tashqari, o'zining shaxsiy va kasbiy nuqtai nazariga tanqidiy baho berish, har qanday faoliyatga, jarayonga asoslangan yondashuv hamda shaxsiy maqsadlarni ishlab chiqish, muvaffaqiyatning muhim omillari, samaradorlik ko'rsatkichlari, ta'lim maqsadlar va takomillashtirish choralarni o'z ichiga olgan to'rtta jihat: moliya, iste'molchilar, ichki jarayonlar, bilim va o'rgatish nuqtai nazaridan shakllantirilishi zarur.

ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti faoliyatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 213-son qarori // Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi,



14.04.2021 y., 09/21/213/0330-son.

2. Toshtemirova, S. (2020). Ta'limda Chirchiq tajribasi. Academic Research in Educational Sciences, 1 (3), 445-451.

3. Muxamedov G.I. Pedagogik ta'lim innovatsion klasteri: ehtiyoj, zarurat, natija / Xalq so'zi. 2019 y 15 fevral. <https://xs.uz/uzkr/post/pedagogik-talim-innovatsion-klasteri-ehtiyozh-zarurat-natizha>.

4. Xodjamqulov U.N. Pedagogik ta'lim innovatsion klasterining ilmiy-nazariy asoslari // pedagogika fanlari doktori diss.. – Chirchiq, 2020. - 270 b.

5. Botirova Sh.A. Adabiy ta'lim klasterining ilmiy pedagogik asoslari // pedagogika fanlari doktori diss.. – Chirchiq, 2021. - 265 b.